

Люба Кияновська

УКРАЇНСЬКІ ПІСЕННІ ШЛЯХИ ПАВЛА ГУНЬКИ

На цей концерт львівські меломани очікували з винятковим нетерпінням: світової слави оперний співак, бас-баритон Павло Гунька репрезентував на сцені філармонії програму українського солоспіву на слова Тараса Шевченка та Вільяма Шекспіра. Артист, генетично пов'язаний з Тернопільщиною, вперше в зрілому віці відвідав Батьківщину і виступив з концертами у ряді міст: Києві, Львові, Івано-Франківську, а також провів численні зустрічі та майстер-класи зі студентами мистецьких вишів. Це особливе турне свідчить про підтвердження відомої психологічної теорії: чим вище людина підноситься в своєму розвитку, чим зріліша стає, тим більше потребує повернення до своїх витоків і натхнення від землі, на якій вона прийшла на світ. “Синдром Антея” торкнувся і Павла Гуньку, що з великим зворушенням спілкувався з крянами і оглядав місця, в яких жили, любили, народжували дітей і вмирали його предки.

Попередній концерт в Києві викликав бурю захоплених емоцій у слухачів, їх відгомін моментально поширився соціальними мережами та ще посилив градус очікування. Але сам концерт перевершив всі сподівання! Таке враження, мабуть, залишали концерти легендарних українських зірок початку ХХ ст.: Соломії Крушельницької, Олександра Мишуги, Модеста Менцінського, коли після виступу весь зал схоплювався в єдиному пориванні захвату і тієї надзвичайної просвітленої радості, яка ще в античності отримала назву “катарсису”.

Програма львівського концерту була обрана доволі ризиковно – повністю присвячена українській музиці: окрім знаних солоспівів Лисенка і Степового співак виконав вокальний монолог Стефанії Туркевич “Минають дні” та цикл Сонетів Шекспіра сучасного композитора Олександра Яковчука.

Небагато ми знаємо співаків навіть у самій Україні, які формують програму таким чином. Розмови про “незручність” Лисенкового вокалу, “вторинність”, менше-вартісність української музики у порівнянні з іншими європейськими культурами,

“одноманітність” сентиментальних образів, які аж надто часто ведуться в середовищі наших музикантів-“патріотів”, абсолютно переконливо, сказати б – геніально спростовуються інтерпретацією Павла Гуньки. І стає зрозумілим, що справжньою причиною уникання українських вокальних творів в репертуарі є зовсім не меншеартістність цієї музики, а небажання співаків осмислити складну диференційовану палітру емоційних відтінків, сюжетно-театральних алюзій, епічної розповідності, особливої виразності архаїчних пластів фольклору, що вишукано переплітаються в солоспівах Лисенка та його талановитих учнів, збагачених інноваційними виразовими прийомами у композиторів ХХ–ХХІ ст.

Цей дивовижно багатий розмаїтий світ ожив і заграва фантастичними барвами у художньому прочитанні Павла Гуньки та піаніста Річарда Уайлдса. Правомірно було би окреслити жанр цього вечора як “камерний театр пісні” та з великим подивом і вдячністю згадати, що в цьому “пісенному театрі” все було однаково досконалим. Почну з унікального за тембром голосу співака – чи не вперше я почула “сріблястий”, легкий політний бас-баритон (*цей голос частіше характеризують як “оксамитовий”, дзвінки сріблясті відтінки швидше притаманні високим голосам – сопрано чи тенорам*). Цим феноменальним природним даром артист володіє бездоганно: ідеальна вирівняність по всій теситурі звучання, прецизійність фразування, розкішне філірування звуку, віртуозність творять таку мистецьку гармонію, вплив якої на слухача безсилі передати будь-які слова.

Чисто вокальна складова природно поєднувалася з вражаючою акторсько-драматичною інсценізацією. Кожен з артефактів трактується виконавцями як музично-драматичний монолог або сцена, кожне слово, найдрібніший мотив чи фраза несе значне смислове навантаження. Багаторічна практика виступів Павла Гуньки на провідних оперних сценах світу наклала помітний відбиток на образну концепцію пісень – в кожній з них виступає не просто співак, а ліричний герой зі своїм переконливим переживанням подій. (*На зустрічі зі студентами ЛНМА ім. М. Лисенка артист спеціально наголошував, що “просто добре співати в наш час – рішучо замало, щоби зацікавити слухача, треба заграти роль у пісні, переконати драматичною грою*). Колористичні нюанси, зображальні ефекти передаються в партії фортепіано, створюючи таким чином “звукові декорації” до музичного сюжету. Річард Уайлдс, гідний партнер співака, постав настільки ж досконалим “актором інструменту”, не просто піаністом-концертмейстером, здатним чутливо супроводжувати соліста, а рівноправним з ним виконавцем, що провадить активний діалог і напевно має що сказати від себе слухачам.

Вже перша пісня – кобзарська дума “У неділю вранці-рано” М. Лисенка – виявила неабияку оригінальність інтерпретації епіко-драматичного монологу кобзаря. Павло Гунька не проспівав – розіграв цей надто рідко виконуваний твір, причому до чисто кобзарської експресивної розповіді додав активний сценічний рух, переходячи від розповіді до дії. Цей же драматичний тонус він зберіг і в солоспіві Я. Степового “За думою дума”, хоча і зосередився передусім на монологічній рефлексії ліричного героя. Наступна лірична серія романсів – “Якби зустрілися ми знову”, Серенада Яреми “У гаю гаю” та “Понад полем іде” з “Музики до Кобзаря” М. Лисенка – представила зовсім іншу сферу почувань: тонку проникливу лірику, сердечні поривання, які саме у виконанні артиста змусили згадати

про “питому кордоцентричність” української душі. *Не знаю, чи зміг би з такою переконливістю передати цю душевну муку і надію хтось, кому незрозуміла і не пережита особисто національна філософія серця?* А те, що ця сердечна домінанта зберігається впродовж багатьох сторіч в українській мистецькій традиції, свідчать два солоспіви до одного й того ж шевченкового тексту “Минають дні” – Лисенка та Стефанії Туркевич. Попри всю індивідуальність кожного з прочитань, пізньоромантичну в Лисенка і наближену до експресіонізму у Туркевич, їх безперечно об’єднує спільна лірична проникливість і чутливість. Окреме браво належить музикантам за солоспів Туркевич: густа дисонуюча фактура супроводу і примхлива “блукаюча” вокальна лінія, що провокувала б до важкого немилозвучного виконання та згущення барв, прозвучала настільки шляхетно й просто, як це дається лише великим артистам (*Коли в біографії співака прочитала, що він вважається одним з найкращих сучасних виконавців партії Воццека в опері А. Берга, стало зрозумілим, звідки взялась шляхетність і легкість*).

Другий відділ був повністю присвячений циклу солоспівів Олександра Яковчука до сонетів Вільяма Шекспіра. Музика сучасного композитора недаремно зацікавила видатного співака, оскільки переінтонування геніальних шекспірівських текстів було здійснено зі смаком, з тонким відчуттям поетичного слова, добре продумано у драматургічному розвитку, з привабливими театралізованими ефектами – загалом створювало для артиста, як колись говорили в Галичині, “вдячне поле для попису”. Стилїстика циклу загалом спрямована на досягнення “золотої середини” поміж національною традицією камерно-вокальної музики та обережних тактовних інновацій. Дует Гунька – Уайлдс вибудував його як своєрідну ретроспективу роздумів ліричного героя: від філософської рефлексії смерті до гимну “Десятій Музі” – любові.

А потім розпочався третій відділ – справжній потік солоспівів “на біс”, немовби відігравши завершену і продуману камерно-вокальну п’єсу, артисти дозволили собі поїмпровізувати і дати волю фантазії. Коли весь зал підхопив останній номер – “Безмежнеє поле” М. Лисенка – і почав скандувати: “Неси ж мене, коню, по сніжному полю”, в залі витворилась така атмосфера спільного духовного піднесення, яку не кожному дано пережити хоч раз у житті.

До цього довершеного мистецького дійства я б докинула лише одну критичну репліку: можливо, не варто окреслювати ліричний блок українського солоспіву як “Дон Жуан протягом століть”. Цинічний, самозакоханий образ севільського розпусника аж ніяк не пасує до тих виявів правдивого щирого кохання, які містять солоспіви Лисенка, та й до інтерпретації чудового дуету – теж.

Про особистість, мистецтво і національну позицію Павла Гуньки можна писати дуже багато і докладно. В рамках стислої рецензії з концерту, очевидно, неможливо вмістити опис всіх його надзвичайних досягнень – звершень одного з найкращих співаків сучасності, Людини і Патріота з великої літери. Але можна і потрібно бодай зафіксувати той неповторний духовний слід, який залишив його виступ у Львові в душі кожного зі слухачів.

